

**SPRAWOZDANIE Z XII KONFERENCJI
AKADEMICKIEGO STOWARZYSZENIA
PSYCHOLOGII EKONOMICZNEJ**

Konstancin, 17-18 maja 2018 r.

**Marcin Malawski
Akademia Leona Koźmińskiego**

Dwunasta konferencja Psychologia Ekonomiczna odbyła się w dniach 17 i 18 maja 2018 roku w hotelu Eva Park w Konstancinie pod Warszawą. Jak zawsze organizatorem było Akademickie Stowarzyszenie Psychologii Ekonomicznej (ASPE), a współorganizowała ją w tym roku Akademia Leona Koźmińskiego. Komitetowi naukowemu przewodniczył Łukasz Markiewicz, a na czele organizacyjnego stała Sabina Kołodziej. Warto zauważyć, że w tym roku zarówno komitet organizacyjny, jak i – co jest nowością – komitet programowy składały się w całości z formalnie młodych pracowników naukowych. Ta innowacja okazała się znakomitym pomysłem: konferencja została świetnie zorganizowana, a pod względem naukowym była chyba najlepszą w już dwunastoletniej historii stowarzyszenia.

Oczywiście to drugie zawdzięczamy przede wszystkim uczestnikom konferencji, którzy dopisali także pod względem liczebności. Poza wykładem plenarnym wygłoszono 42 referaty w ramach 12 sesji równoległych (*Moralność, Decyzje, Ekonomia behawioralna, Finanse behawioralne, Przedsiębiorczość, Materializm, Zachowania konsumenckie, Psychologia pieniądza, Różnice indywidualne, Socjalizacja ekonomiczna* i dwie sesje nt. *Procesów poznawczych*) oraz 15 „pięciominutówek” – krótkich wystąpień przedstawiających głównie pomysły badań, badania w toku i ich wstępne wyniki. Tę ostatnią formę wprowadzono po raz pierwszy (zamiast sesji plakatowej) już podczas ubiegłorocznej edycji ASPE współorganizowanej przez SWPS we Wrocławiu i bardzo dobrze sprawdziła się zarówno wtedy, jak i teraz.

Teoretycznie największą atrakcją naukową takich imprez powinny być referaty plenarne. Każdy uczony wie, że w praktyce nie zawsze to się udaje, ale na tej konferencji tak właśnie było. Wykład plenarny wygłosił prof. Grzegorz Sędek z SWPS w Warszawie i przez godzinę utrzymał stuprocentową uwagę słuchaczy. Referat był osadzony w bogatej istniejącej wiedzy sprawozdaniem z dużej serii badań prze-

prowadzonych przez wykładowcę i jego współpracowników na temat podejmowania decyzji i dokonywania ocen przez ludzi w podeszłym wieku. Szczególnie intrygujące było zaprezentowanie mechanizmu kompensacyjnego, który umożliwia części starszych osób utrzymanie poziomu rozwiązywania zadań decyzyjnych przy zmniejszonym poziomie wysiłku, pomimo nasilających się z wiekiem ograniczeń poznawczych i motywacyjnych.

Trudno oczywiście referować tutaj treść kilkudziesięciu wystąpień wygłoszonych na sesjach równoległych, ale warto wspomnieć o kilku, które czy to szczególnie mnie zaciekały, czy też zostały szczególnie dobrze przyjęte przez słuchaczy. Tym najlepiej przyjętym – wygrało konkurs „Ariadna Impresiv 2018”, tj. głosowanie na najlepsze wystąpienie na konferencji – była prezentacja Magdaleny Iwanowskiej z UG, która otrzymała ufundowaną przez Ogólnopolski Panel Badawczy Ariadna nagrodę w postaci możliwości bezpłatnego przeprowadzenia badania przez tę firmę. Iwanowska wspólnie z Anną Marią Zawadzką zrealizowała korelacyjne badanie na polskich nastolatkach i stwierdziła, że szeroko pojmowany materializm wiąże się u nich nie tyle z czasem spędzonym w mediach społecznościowych, ile ze sposobem korzystania z nich: wykorzystywanie w celach „ekspresyjnych” jest dodatnio skorelowane z materializmem, natomiast w celach eksploracyjnych i interpersonalnych – ujemnie. Agnieszka Popławska-Boruc z SWPS w Sopocie przeprowadziła z kolei interesujące badanie internetowe, które pokazało, że wysoki poziom wielozadaniowości medialnej jest powiązany z cechami osobowości, w tym z obawą przed byciem pominiętym, i wcale nie oznacza wysokiej efektywności działania. Maciej Kościelniak z SWPS w Poznaniu badał znany efekt wabika, polegający na tym, że dołączenie do zbioru możliwych opcji do wyboru nowej opcji zdominowanej przez inną zmienia preferencje na wyjściowym zbiorze. Pokazał, że efekt ten jest silnie związany ze złudzeniem kontrastu i postawił hipotezę, że właśnie to złudzenie jest źródłem efektu wabika – zwłaszcza u osób młodych, ponieważ z wiekiem współzależność ta słabnie. Marcin Czupryna z UE w Krakowie i Łukasz Markiewicz z Akademii Koźmińskiego zaprezentowali elegancko zaprojektowane badanie na temat oszukiwania, w którym te same osoby najpierw wielokrotnie rzucały kostką i otrzymywały wypłaty zależne od podanego przez siebie – niekoniecznie prawdziwego – wyniku rzutu; w trakcie eksperymentu badani z pewnym znanym prawdopodobieństwem mogli zostać sprawdzeni i ewentualnie ukarani finansowo za oszustwo. Miesiąc później stanęli przed równoważnym zadaniem, ale przedstawionym jako loteria bez żadnego kontekstu etycznego. Autorów badania interesowało przede wszystkim szacowanie funkcji wartości i wag decyzyjnych, ale mnie ciekawsze wydaje się samo potwierdzenie, że moralność ma znaczenie – w pierwszym zadaniu badani wykazali istotnie mniejszą skłonność do ryzyka. Łukasz Markiewicz zaprezentował także wyniki nieco podobnego badania przeprowadzonego na dzieciach 7- i 8-letnich, które mogły otrzymać bardziej atrak-

cyjne nagrody w przypadku podania większej liczby oczek, jaka wypadła na kostce (tu jednak oszustwo było bezkarne); okazało się, że dzieci oszukują, oszukują coraz częściej w miarę upływu czasu, częściej wtedy, gdy oszukały za poprzednim razem, i tym częściej, im atrakcyjniejsza jest nagroda. Zespół z SWPS we Wrocławiu zaprezentował natomiast serię badań różnorodnych aspektów zdolności numerycznych – od powiązania ich z gęstością i objętością istoty szarej w mózgu (Jakub Traczyk), po efekty treningu linii mentalnych wartości numerycznych (Agata Sobków).

Chyba po raz pierwszy tak wyraźnie zaznaczyli swą obecność ekonomiści. Wśród ich wystąpień moją uwagę zwróciły ciekawe wystąpienia pracowników UW. Magdalena Brzozowicz przedstawiła interesujące badanie, w którym sprawdzała, czy na wycenę produktu wpływa to, czy jest ona hipotetyczna – tzn. konsument tylko deklaruje, ile byłby gotów za niego zapłacić, czy też musi rzeczywiście uiścić zadeklarowaną kwotę – i jak sformułowano jego oceny konsumenckie („tylko 19% klientek nie kupiłoby ponownie” czy „aż 81% klientek kupiłoby ponownie”). O ile rzeczywista wycena okazała się istotnie niższa od hipotetycznej, o tyle efekt sformułowania nie wystąpił, co zresztą raczej nie dziwi, skoro badanie prowadzono na studentkach ekonomii. Ten ostatni problem nie zaistniał w dwóch innych badaniach mających tę cechę wspólną, że prowadzono je nie w laboratorium, tylko na empirycznych danych o rzeczywistych decyzjach/ocenach, do tego imponująco dużych. Natalia Starzykowska analizowała postępowanie uczestników popularnego teleturnieju (ponad 100 odcinków) pod kątem decyzji o „zemście” na konkurencie – wyznaczania go jako osoby, która musi odpowiadać na następne pytanie, jeżeli to przez niego zostało się samemu poprzednio wyznaczonym do odpowiedzi. Michał Krawczyk przyjrzał się bliżej danym z maratonów i innych biegów długodystansowych (powyżej półtora miliona uczestników), podczas których ogromna większość biegaczy przebiega drugą połowę dystansu wolniej niż pierwszą, co negatywnie wpływa na wynik (najlepsi nie popełniają tego błędu) i zinterpretował to zjawisko jako nadmierną wiarę we własne umiejętności. Pokazał, że dotyczy to zwłaszcza zadań trudnych (dłuższych biegów i słabszych biegaczy) i że tylko w niewielkim stopniu zależy od płci i wieku biegacza.

Na zakończenie konferencji firma Neuro Device przeprowadziła dla chętnych szkolenie z wykorzystania pomiaru aktywności elektrodermalnej (EDA) w badaniach nad podejmowaniem decyzji, połączone z przykładowym eksperymentem. Uczestnicy szkolenia mogli zapoznać się z metodologią badań oraz sposobem przetwarzania i analizy danych.

Podczas konferencji ogłoszono poza tym wyniki dorocznego konkursu „Szare Komórki” na najlepszą pracę studencką z zakresu psychologii ekonomicznej. Obie główne nagrody powędrowały do SWPS we Wrocławiu: pierwszą otrzymał Paweł Tomczak za pracę „Mechanizm nienumerycznej heurystyki zakotwiczenia opartej na

torowaniu wielkości”, a drugą Angelika Olszewska za „(Nie)prawdopodobną wygraną. Związek cech temperamentu z przekonaniem hazardzistów dotyczącymi wygranej i z zaangażowaniem w hazard”.

Szczegółowy program konferencji wraz ze streszczeniami wszystkich wystąpień można znaleźć na stronie internetowej Akademickiego Stowarzyszenia Psychologii Ekonomicznej: <http://www.aspe.info.pl/konferencje/xii-konferencja-psychologia-ekonomiczna/program>. Kolejna konferencja Psychologii Ekonomicznej zostanie zorganizowana przez innego młodego pracownika naukowego – Macieja Kościelniaka z SWPS – w maju 2019 roku w Poznaniu.